

Gospodarske novice

Mesečna priloga »Slovenskemu Gospodarju«

Poljedelstvo.

SEMENSKI KROMPIR.

Kakor je za vsako rastlino, katero prideluje kmetovalec, zelo velike važnosti, kako je seme te rastline, katerega seje, istotako ni vseeno, kakšen krompir se sadi. Ne oziraje se na mnogobrojne vrste krompirja, ali se uporablja ta ali ona vrsta, naj bo vrsta že kakšnakoli, za vsako pa velja, da se mora nje semenski krompir skrbno prirediti. Od dobrega semena zavisi mnogo, posebno pri krompirju. Povečan trud in skrbnost pri izbiranju krompirja za seme se nam v pridelkih zelo izplača.

Predvsem je paziti pri izbiranju, da bode semenski krompir zdrav. Krompir napadajo dandanašnji tolike mnogobrojne bolezni, da radi močnega nastopanja teh bolezni se pridelek krompirja občutno zmanjšuje. Razumen gospodar pa mora računati tako, da ako ga stane obdelovanje, gnojenje, saditev, okopavanje, spravljanje pridelka toliko, mu je vsaj takrat izplača pridelovanje krompirja, ako pridelava več, kakor pa ima stroškov in mu vsak nadaljni kilogram pri istih proizvodnih stroških poveča čisti dobiček. Ker pa krompir tako rade napadajo bolezni, ki zmanjšujejo pridelek izdatno, bo razumljivo, da bo gospodar skušal omejiti nastopanje teh bolezni v času rasti krompirjeve na polju, na vsak način pa ne bode sadil bolnega krompirja; ker bi v tem slučaju s krompirjem vred položil v zemljo tudi kal krompirjeve bolezni. Da ga v tem slučaju, ako sadi od kali bolezni okužen krompir, pridelek ne zadovoljuje, je razumljivo. Torej za seme povsem in popolnoma zdrav krompir. Pri sajenju nezdravega krompirja se ne pojavljajo močnejše rastlinske bolezni na krompirju istega leta samo in na posameznih rastlinah, temveč bolezni pridejo tudi na zdrave rastline in poleg tega se s kalni bolezni okuži tudi zemlja tako, da, ako bi se isto polje uporabilo naslednje leto za krompir, se ne more, ker je okuženo in radi tega nesposobno za pridelovanje krompirja.

Nadalje je treba vzeti za sajenje gomolje, ki še niso sploh pogнали klic, ali pa zelo malo. Ker s poganjanjem klic v kleti gubi krompirjev gomolj na hranilnih snoveh; pri sajenju se pa rada klica odlomi. Zguba je dvojna: ena, ker odlomljena klica je gomolji odvzela hranilne snovi, druga, ker je prva klica na gomolju tudi najjačja in se najhitreje razvija v zemlji. Vse druge klice, ki ji slede, so slabše. Zato je tudi napačno, ako se potrčajo prav male prve klice pri izbiranju semen-
skih gomoljev.

Za seme je vzeti take gomolje, pri katerih so očesca posebno dobro razvita in take gomolje, ki imajo veliko očesc. Dobro razvita očesca imajo tudi večjo moč kaljenja, ter dajo lepše rastline, posebno začetkom rašče, ki so odpornejše proti boleznim in škodljivcem.

Izkušnja uči, da dá nerezan krompir, uporabljen za seme, večje pridelke. Jasno je, da dajo večji gomolji tudi večji donos. Večji in lepše razviti gomolji imajo boljše razvita očesca, katera zopet dajo boljše razvite rastline, ker dajo namreč močnejšo klico, ki pride preje iz zemlje, preje ozeleni ter začne preje razvijati liste in gomolje v zemlji. Mali in drobni gomolji so izrastli na polju pozneje ter so tudi slabše dozoreli, kot veliki gomolji; oni ne morejo dati tako krepkih rastlin, kot veliki gomolji. Mali gomolji imajo tudi manj očesc, dajo tudi manj klic. V malih gomoljih je natovorjeno tudi veliko manj rezervne hrane, katero rabijo mlade klice v njih prvi rastni dobi. V večjem gomolju je pa te hrane za klice veliko na razpolago, radi tega se zamožorejo te že spočetka krepko razviti. Rastline od večjih gomoljev napravijo tudi mnogo in veliko gomoljev. Ako je zemlja slaba in slabo gnojena, in klice iz malih gomoljev ne morejo dobiti toliko hrane iz teh gomoljev kot one iz velikih gomoljev, tedaj so mlade rastline že spočetka slabo preskrbljene s hrano, same po sebi pa tudi slabo razvite, vsled tega pa tudi pridelek ne more biti velik.

Cim večji gomolji za sajenje, pa le do gotove meje, tem večji pridelek se da pričakovati. Vendar bi pa bilo sajenje prav velikih gomoljev nedobičkonosno, ker bi se porabilo preveč krompirja za seme, pa tudi prav veliki gomolji ne dajo vedno večjega pridelka, kakor srednje veliki, kakor nas pač uči izkušnja, pridobljena s pomočjo poskusov. Za sajenje so najprikladnejši srednje veliki gomolji, katerih teža naj bode najmanj 60 gr do 90 gr.

Pri nas je zelo udomačeno rezanje krompirja za seme, dasiravno ni posebno priporočljivo, ker gomolj predstavlja zalogo hrane, ki je na razpolago mladim klicam, predno si te razvijejo korenine, se z njimi usidrajo v zemlji in začnejo od tam zajemati hrano in predno si razvijejo listje, da morejo dobiti hrano iz zraka. Sicer mlade klice ne porabijo vse rezervne hrane iz celega gomolja, vendar pa v slučaju, ako v razvoju mlada rastlina zaostane radi kateregakoli vzroka, tedaj nima več iz rezanega gomolja na razpolago hrane, ker je isto že porabila za prvi razvoj. **Rezan krompir pa lahko tudi trpi, ker**

so rezare ploskve izpostavljene suši, vlagi in pa raznim boleznim. V suhi zemlji in suhem vremenu porabi gomolj precej svoje vode za začeljenje teh ran; v vlažni zemlji in ob vlažnem vremenu se rana okuži z gnilobo, gomolj gnije in mlada rastlina oboli.

Ako se reže krompir za seme, tedaj se mora pač zelo paziti, kako se reže. Napačno je, ako se krompir razreže v toliko koščkov, da imajo poedini koščeki samo po par očesc in pa prav malo mesa. Rezati se mora tako, da ostane pri očescih še dosti mesa, da ima mlada rastlina hrano na razpolago. Reže se na dva načina. Ako nam primanjkuje krompirja za domačijo, tedaj se reže krompir čez polovico povprek. Oni del, na katerem se nahaja več očesc, to je oni del, ki je navadno bolj priostren, se uporabi za seme, drugi del, na katerem je pa malo očesc, se pa porabi v domačiji. Ako nam primanjkuje od kake sorte krompirja istega za seme, tedaj se pa reže podolgič na polovico. Vsaka polovica se porabi za seme, ter si na ta način pomnožimo semensko blago dotične sorte. Narezan krompir se ne sme takoj saditi, temveč se mora počakati nekoliko dni, da se rezana ploskev prevleče s sivkasto plutasto tenčico, inace je krompir preveč podvržen gnilobi in boleznim. — — —

SAJENJE KROMPIRJA.

Za sajenje krompirja imamo več načinov. Ne more se reči, da je vsak način za vse kraje, zemlje in gospodarske prilike enako dober, temveč ponekod je boljši ta ali drugi način. Predvsem je odvisen način sajenja od zemlje, ako je ta težja ali lažja, od vlage, vlažne in suhe zemlje, pa tudi od lege same, ako je lega bolj suha ali bolj vlažna.

Vsak teh načinov, oziraje se razveč tega še na zemljo, je prikladen, ako ni predrag; ako zemljo dobro pripravi in prerahlja; ako se pozneje lahko zemlja obdeluje, da omogoči sajenje gomoljev enako globoko v pravo globočino in v enakomernih razdaljah.

Sajenje na grebene.

Ta način se uporablja samo na zelo vlažnih zemljah. Napravijo se jarki z osipalnikom, a v grebene med jarke se sadi krompir z motiko. Grebeni ostanejo, s temi grebeni je površina polja povečana tako, da prevelika vlaga vlažne zemlje izhlapeva. Za bolj suhe, oz. manj vlažne zemlje ta način ni, ker bi v teh zemljah na tak način sajen krompir, ne dobil dovolj vlage, bi slabo kalil in vsaka mala suša bi mu škodovala. Na drugi način, ki je hitreje in